Avrasya ve Türkiye'nin Seçilmiş Ekonomik Göstergeler İtibariyle Özet Bir Değerlendirilmesi

A Summary of Eurasia and Turkey as Selected Economic Indicators

Asst. Prof. Dr. Hakkı Çiftçi (Çukurova University, Turkey)

Abstract

Turkey aiming to be the production base of Eurasia for medium and high technology products; Abbreviated terms of SME support, sectoral policies, infrastructure studies, incentive schemes, or other harmonization of various areas such as regional differences. It plays an important role in the sales and marketing of medium and high-tech sectors, such as the number of SMEs, population structure, geographical and strategic location as well as innovation, technology and value economy. Increasing their share in production and exports, pushing molds come out of the branded industry concept and within the framework of a new industrial structural transformation; The global economy has quickly pushed forward the swift, flexible and practical industry in terms of improving the structure and texture of the Eurasian countries and Turkey; The need to increase the competitiveness of the new investment should increase the efficiency of the company, facilitate the financing of the financial statements, deepen financial markets and increase the financing instruments should gain importance and priority by targeting selective policies for our economy.

1 Giriş

Orta ve yüksek teknoloji ürünler için Avrasya'nın üretim üssü olmayı hedefleyen Türkiye; teknoloji, Ar-Ge, yenilikçilik, tasarım, markalaşma, kümelenme, bölgesel farklılıklar ve işletme ölçeği gibi alanlardaki eylemleriyle; Avrasya ülkelerinin ekonomilerinin öncelikle rekabet gücünü ve verimliliği artırmayı karşılıklı bağ ve bağımlılıkla KOBİ destekleri, sektörel politikalar, altyapı çalışmaları, teşvik programları veya bölgesel farklılıklar gibi çeşitli alanların uyumla, çevreye duyarlı ve sosyal sorumluluk sahibi bir sanayiye dönüşümü gelişmiş sanayi altyapısı, sanayi üretimindeki çeşitliliği, KOBİ sayısı, nüfus yapısı, coğrafi ve stratejik konum gibi hem karşılıklı bağ ve bağımlılığın olduğu hem de yenilikçiliğin, teknolojinin ve değer ekonomisinin ağırlık kazandığı orta ve yüksek teknoloji sektörlerin üretim ve ihracat içindeki paylarını artırılarak basma kalıp ezbere dayalı sanayi anlayışından çıkıp yeni bir sanayi yapısal dönüşüm anlayışı çerçevesinde; küresel ekonomiye hızla entegre olabilen sanayi de hız, esnek ve pratikliğin öne çıktığı, Avrasya ülkeleri ve Türkiye'nin sanayi yapısının ve dokusunun iyileştirilmesi açısından; rekabet gücünün artırılmasında gerek yeni yatırım gerekse işletmelerin verimliliğini artıracak dönüşümün sağlanması için yatırım finansmanına erişimin kolaylaştırılması, finansal piyasaların derinleşmesi ve finansman araçlarının çeşitlendirilmesi ekonomimiz için seçici politikalar la atılım hedeflenerek önem ve öncelik kazanmalıdır. Bununla birlikte sanayileşme içindeki ülkeler, kentleşme, sanayi yeri seçimi ve çevre sorunları bakımından büyük avantajlara sahip bulunmaktadırlar. Zira geçen yüzyılda sanayileşen ülkelerin tecrübelerinden yararlanmak ve onların düştüğü hataları tekrarlamamak gibi bir avantajları vardır. Bu ülkelerde 'doğayı bozmadan' gerçekleştirilecek bir sanayileşme hareketi insanları daha mutlu yarınlara kavuşturabilecektir (İlkin 1983).

Sanayinin üçüncü girdisini oluşturan işgücü alanındaki gelişmeler ve değişimler de makroekonomik yapı ile yakından ilgilidir. Yüksek enflasyon, işçi ücretleri konusunda ciddi pazarlıkları da beraberinde getirmiştir. Bütün bu gelişmeler sonucunda ekonomi bugün düşük enflasyon, genişleyen bir dünya ticareti ve artan yatırım karlılıkları gibi olumlu göstergelere sahip olsa da, maliyet ve verimlilik konularında hala aşılması gereken sorunlarla karşılaşmaktadır. Makroekonomik istikrar, para politikası, vergi politikalarında kararlı ve kesin önlemler alınmalı, dış ticarete, serbest bölgelerde, yabancı sermaye yatırımlarında, KİT'lerde özelleştirmede, AR-GE'de, Devlet yardımlarında, Üniversitelerde, Teknolojide, KOBİ'ler de sanayi ön planda tutulmalıdır. Hızla değişen tasarım teknolojileri ve metotları ışığında yeniden yapılandırılmalıdır (Ishac, 1997). Emek üzerindeki vergi yükünün azaltılması, bütün kesimleri içeren hakkaniyetli bir vergi politikası, kaynakların üretime yönlendirilmesi, imalat sanayide yoğunlaşmanın yüksekliğinin giderilmesi, sonucu, kayıt dışı ekonomi azalacak, belgeli alışveriş yaygınlaşacak, vergi gelirleri artacak, yatırımlar başlayacak, yabancı sermaye girişi artacak, güven ortamı sağlanacak ve böylece ekonomi canlanacaktır (Kızılot 2001). Ülke içinde karşılaştırılabilir maliyetle edinilmesi mümkün olmayan yatırım ve ara mallarının ithali, daha gelişmiş ülkelere fikir ve teknoloji transferi (Uluslararası Teknoloji Transfer Süreci; yayma/oluşturma, iyileştirme/geliştirme, özümseme/uyarlama, edinme/benimseme aşamalarından geçmektedir (Demir 1986).

Yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesi, Uluslararası Ticaret ve Yatırımlarla Türk ve bazı Avrasya ekonomileri arasındaki KOBİ'lerin pazarlama ve ihracat kapasitesini artırmaya yönelik destekler, yenilikçi fikirler ve Ar-Ge'ye dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin üretim ve pazarlama süreçleri, beceri ve insan Kaynağı, KOBİ'lerin finansmana erişimi, nanoteknoloji, biyoteknoloji alanlarında kapasite oluşturma çalışmalarına ağırlık

teknolojik gelişimi, altyapı, çevre, bölgesel Kalkınma konuları göz önünde tutularak politika alanlarıyla, sanayide teknolojik dönüşüm gerçekleştirilmesi, sanayi altyapısı güçlendirilmesi, KOBİ'lerin finansmana erişim imkanları artırılması, sanayide yeşil üretim özendirilmesi, yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesi, Türkiye'nin uluslararası ticaret ve yatırım kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmesi, sanayide ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün istihdam edilmesine yönelik faaliyetler yürütülmesi, Bölgesel gelişmeye katkı sağlamak üzere sanayi politikaları geliştirilmesi açısından Avrasya Birliği'nin Türkiye'ye Yansımalarıyla, Orta Asya piyasası Türkiye'nin yeni güç kaynağı kazanması için büyük ekonomik ve ticari imkanlar vaat etmektedir. Bu çalışmada bazı Avrasya ekonomilerindeki ekonomik özgürlükler ekonomik yapısı değerlendirilerek Avrasya Ar-Ge ve yenilik projeleri yapan Türkiye'de yerleşik kuruluşlara sağlanacak destekle, ülkemizdeki teknik yeterliliğin ve bilgi birikiminin artırılması, firma düzeyinde katma değer yaratan kuruluşların Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarını teşvik etmek ve bu yolla Türk sanayisinin Ar-Ge yeteneğinin yükseltilmesine katkıda bulunmak üzere Avrasya ekonomi kuruluşların uluslararası teknoloji birikimine erişiminin ve teknoloji transferinin sağlanması, edinilen teknolojik bilgi ve deneyimin kuruluş bünyesinde içselleştirilerek, özgün teknolojilerin geliştirilmesinde ivme kazandırıcı ve yönlendirici bir etken olması ve kuruluşların Avrasya ve Türk pazarlarda yer almasına katkı sağlamasıdır (TUBİTAK,2017).

2 Avrasya Ülkeleri

Azerbaycan; Dünya Ekonomik Forumu 2015-2016 verilerine göre Dünya geliri içerisinde %0,15'lik katkı sağlayan Azerbaycan 9,4 milyon nüfusuyla; 54 milyar dolarlık GSYİH ile 5739 dolar kişi başına düşen geliriyle, global rekabet edilebilirlik endeksinde 1-7 arasında ölçeklendirilen skalada 4,5 ile 40.sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra, teknolojiyi hazır olma durumunda, 4,3 ile 57.sırada; pazar payında 67.sırada 3,9 ile, sanayinin temelini oluşturan yenilikçilik de ise 3,3 ile 61.sırada yer almaktadır (WEF, 2017). 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Azerbaycan Dünya sıralamasında 68.sırada 63,6 puanla bulunmaktadır.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 50,5	Hükümet harcamaları 57,5	İş Özgürlükleri 71,5	Ticari Özgürlük 74,4
Etkin Hükümet 37,6	Vergi Yüğü 87,7	İstihdam Özgürlüğü 75,0	Yatırım Özgürlüğü 55,0
Adalet etkinlikleri 33,0	Mali Yapı 97,4	Parasal Özgürlük 73,6	Finansal Özgürlük 50,0

Tablo 1. Azerbaycan Ülkesi Kaynak: Economic Freedom2017

Azerbaycan sosyo-ekonomik yapı ve dokudaki gelişme de Azerbaycan yıllık enflasyonu %12; Bu oran 2016 yılı Ocak ayına kıyasla %11,9, aynı zamanda gıda ürünlerinin fiyatları %14,5, gıda dışı ürünlerin fiyatları %12,3, hizmet sektöründeki fiyatlar ise %8 oranında artmıştır. Türkiye-Azerbaycan ticaret hacmimiz 2016 yılı sonu itibariyle 1,6 milyar dolar; DEİK 2023'e kadar 15 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefi koymuştur". Türkiye ve Azerbaycan'ın birlikte üçüncü pazarlara da açılabilceğini beyan etmiş; Türkiye'nin Avrupa ve Ortadoğu, Azerbaycan'ın ise Rusya ve Orta Asya pazarlarına erişimi dikkate alındığında dışa açılmayı iki ülke açısından yararlı hale getirip bölgemizin ötesine taşıma potansiyelimiz oldukça yüksektir. İkili ilişkilerimizde Türkiye-Azerbaycan arasında mevcut tarımsal ticaretimizde yaş sebze ve meyve, işlenmiş gıda ile hayvansal ürünler öne çıkıyor. Bununla beraber; gübre, ilaç, sulama, seracılık, organik üretim, fuarcılık ve tarım makine ekipmanları gibi diğer alanlarda da iş birliği potansiyelimiz mevcut (DEİK,2017).

Gürcistan; Dünya Ekonomik Forumu 2015-2016 verilerine göre Dünya geliri içerisinde %0,03'lik katkı sağlayan Gürcistan 3,7 milyon nüfusuyla; 14 milyar dolarlık GSYİH ile 9629 dolar kişi başına düşen geliriyle, global rekabet edilebilirlik endeksinde 1-7 arasında ölçeklendirilen skalada 4,2 ile 66.sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra, teknolojiyi hazır olma durumunda, 3,8 ile 72.sırada; pazar payında 99.sırada 3 ile, sanayinin temelini oluşturan yenilikçilik de ise 2,7 ile 123.sırada yer almaktadır (WEF, 2017a). 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Gürcistan, Dünya sıralamasında 13.sırada 76 puanla bulunmaktadır.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 55,1	Hükümet Harcamaları 74,4	İş Özgürlükleri 87,2	Ticari Özgürlük 88,6
Etkin Hükümet 65,0	Vergi Yüğü 87,3	İstihdam Özgürlüğü 75,9	Yatırım Özgürlüğü 80,0
Adalet Etkinlikleri 66,5	Mali Yapı 93,5	Parasal Özgürlük 78,2	Finansal Özgürlük 60,0

Tablo 2. Gürcistan Ülkesi Kaynak: Economic Freedom 2017

Ocak 2017 yılında 2016 yılının aynı dönemine göre ihracat % 45 ithalat ise % 15 arttı. 2017 Ocak ay ihracatı 177 milyon Dolar ithalatı ise 474 milyon Dolar'dır. Ocak 2017 toplam Dış Ticaret hacmi geçen senenin aynı dönemine nazaran %22 artışla 651 milyon Dolar oldu. Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'ın, Güney Kafkasya'nın jeostratejik konumu ile doğunun batıya, batının da doğuya açılan kapısı olduğu ekonomik ve ticari ilişkilerin güçlenmesi için her adımın atılmaya hazır olduğu Türkiye'nin Azerbaycan ve Gürcistan ile ilişkilerinin diğer ülkelerden daha hızlı geliştiğini, ancak ticaret hacminin daha da ileri taşınması gerektiğini de sözlerine ekledi. Dünya Bankası 2017 İş Yapma Kolaylığı sıralamasında Gürcistan'ın 23'üncü sırada yer almaktadır. Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'dan, Üç ülke arasındaki ticaret hacminin 20 milyar ABD Dolarına çıkarılmasının istendiğini ve bu hedefin gelecek dönemde yakalanacağını Ar-Ge ve inovasyon altyapımız, Gürcistan'ın zengin doğal kaynakları ve Azerbaycan'ın güçlü enerji altyapısını bir araya getirilmelidir (DEİK,2017). Gürcistan'ın 2016'da toplam dış ticareti: 9,852 milyar Dolar ithalat, 2,114 Milyar Dolar İhracat olmak üzere toplam 11,966 milyar Dolar'dır. Türkiye-Gürcistan Dış Ticareti: (Ekonomi Bakanlığı-2016) Türkiye'nin Gürcistan'a ihracatı: 2015 yılına göre %9,8 artarak 1.352 milyar ABD Doları, Türkiye'nin Gürcistan'dan ithalatı ise 2015 yılına göre %9,3 azalarak 174 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ile Gürcistan'ın Toplam dış ticaret hacmi 2016 yılında toplam 1,526 milyar Dolar'dır. Türkiye ile Gürcistan'ın arasındaki dış ticaret dengesi Türkiye lehine 1,178 milyar Dolar'dır. Türkiye'nin Gürcistan'a İhraç ettiği başlıca ürünler: Plastik hortum, boru ve bağlantı elemanları, demir ve çelik, hijyenik havlu, yıkama, temizleme müstahzarları, Türkiye'nin Gürcistan'dan ithal ettiği başlıca ürünler: Et, sakatat, deniz ürünleri, tekstil, demir, balık ve deniz memelilerinin katı ve sıvı yağlarıdır.

Kazakistan; Dünya Ekonomik Forumu 2015-2016 verilerine göre Dünya geliri içerisinde %0,38'lik katkı sağlayan Kazakistan 17,7 milyon nüfusuyla; 173,2 milyon dolarlık GSYİH ile 9795 dolar kişi başına düşen geliriyle, global rekabet edilebilirlik endeksinde 1-7 arasında ölçeklendirilen skalada 4,5 ile 42.sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra, teknolojiyi hazır olma durumunda, 4,2 ile 61.sırada; pazar payında 46.sırada 4,5 ile, sanayinin temelini oluşturan yenilikçilik de ise 3,3 ile 72.sırada yer almaktadır. 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Kazakistan, dünya sıralamasında; 69 puanla, 42.sırada bulunmaktadır.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 56,1	Hükümet Harcamaları 85,7	İş Özgürlükleri 74,5	Ticari Özgürlük 78,5
Etkin Hükümet 38,0	Vergi Yüğü 93,3	İstihdam Özgürlüğü 82,5	Yatırım Özgürlüğü 40,0
Adalet Etkinlikleri 56,5	Mali Yapı 98,9	Parasal Özgürlük 73,9	Finansal Özgürlük 50,0

Tablo 3. Kazakistan Ülkesi Kaynak: Economic Freedom 2017b

Kazakistan Merkez Bankası verilerinde 2016 yılı ihracatı 37,2 milyar dolar ithalatı da 27,8 milyar Dolara gerilemiştir., 2017 yılında %2,5 büyümesinin tahmin edildiği IMF tarafından yapılan açıklamada, ülkenin 2017 yılında %0,6 büyümesinin tahmin edildiği petrol fiyatlarında yaşanabilecek düşüş ve Kazakistan'ın iki büyük komşusu olan Rusya ve Çin'den kaynaklı talep daralmasının ülke ekonomisi için en büyük iki dezavantaj olduğu ifade edilmiştir (Kazinform, 2017).

Kırgızistan; 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Kırgızistan Dünya sıralamasında; 61,1 puanla, 89.sırada bulunmaktadır. Kırgızistan Ekonomisi 2016 Yılında %3,8 Oranında Büyümesi, 2016 yılında Kırgızistan'ın Gayrisafi Yurtiçi Hasılası %3,8 oranında artarak 6,5 milyar dolar şeklinde gerçekleşmiş olmasının yanı sıra, Nominal GSYH'nin yapısının %39,2sini oranla imalat, %17,5ini sanayi üretimi, %8,5ini inşaat, %13,2sini tarım sektörünün üretimi oluşturmuştur.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 50,9	Hükümet Harcamaları 55,2	İş Özgürlükleri 73,7	Ticari Özgürlük 75,3
Etkin Hükümet 30,3	Vergi Yüğü 93,7	İstihdam Özgürlüğü 79,8	Yatırım Özgürlüğü 60,0
Adalet Etkinlikleri 17,2	Mali Yapı 78,9	Parasal Özgürlük 68,5	Finansal Özgürlük 50,0

Tablo 4. Kırgızistan Ülkesi Kaynak: Economic Freedom2017

Cumhuriyeti Milli İstatistik Komitesi verilerine göre 2016 yılında sanayi sektörünün üretimi 2,9 milyar dolar Cari sıralamada, 180 dünya ülkesi arasında 89ncu sırada yer almakta ve Çin, Rusya, Beyaz Rusya, Slovenya, Hırvatistan gibi ülkelerin önünde gelmektedir. Kırgızistan, en yüksek puanları Vergi Yüğü göstergesinde 93,7 puan, İş Özgürlüğü 79,8 puan, Mali Özgürlük 78,9 puan almıştır (Kabar,2017).

Özbekistan; 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Özbekistan, dünya sıralamasında 148.sırada 52.3 puanla bulunmaktadır.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 48,0	Hükümet Harcamaları 66,2	İş Özgürlükleri 64,8	Ticari Özgürlük 66,8
Hükümet Entegresi 27,5	Vergi Yüğü 90,7	İstihdam Özgürlüğü 50,4	Yatırım Özgürlüğü 0,0
Adalet Etkinlikleri 41,9	Mali Yapı 99,8	Parasal Özgürlük 61,1	Finansal Özgürlük 10,0

Tablo 5. Özbekistan Ülkesi Kaynak: Economic Freedom 2017

2017-2021 Özbekistan'ı Geliştirme Eylemler Stratejisi'nin 5 öncelikli doğrultusu: Devlet ve toplum kuruluşunun pekiştirilmesi, Hukuk üstünlüğünün temin edilmesi ve yargı-hukuk sisteminde reformlar yapılması, Ekonominin daha da geliştirilmesi ve liberalleştirilmesi, Sosyal alanların geliştirilmesi, Güvenlik, etnik uyum ve dini hoşgörünün temin edilmesi, karşılıklı çıkarlara dayalı ve yapıcı dış politikanın yürütülmesi. Türkiye – Özbekistan İş Forumu'nda, ekonomik alanda işbirliğinin geliştirilmesine yönelik bir takım anlaşmalar imzalanırken, tarımdan tekstile, konfeksiyondan elektrik-elektronik ve kimyaya, turizmden makine sanayi ve lojistiğe kadar 10 ayrı sektör belirlenmiştir, iki ülke arasındaki ticaret hacminin 2016 yılında 1,2 milyar dolar tutarında olduğu belirtilmektedir.

Tacikistan; Dünya Ekonomik Forumu 2015-2016 verilerine göre Dünya geliri içerisinde %0,02'lik katkı sağlayan Tacikistan 8,5 milyon nüfusuyla; 7,8 milyar dolarlık GSYİH ile 922 dolar kişi başına düşen geliriyle, global rekabet edilebilirlik endeksinde 1-7 arasında ölçeklendirilen skalada 4,0 ile 80.sırada, makroekonomik çevre olarak 4,6 ile 78. yer almaktadır.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 45,5	Hükümet Harcamaları 74,1	İş Özgürlükleri 65,6	Ticari Özgürlük 73,9
Hükümet Entegresi 32,7	Vergi Yüğü 90,9	İstihdam Özgürlüğü 49,2	Yatırım Özgürlüğü 25,0
Adalet Etkinlikleri 45,6	Mali Yapı 95,8	Parasal Özgürlük 69,8	Finansal Özgürlük 30,0

Tablo 6. Tacikistan Ülkesi Kaynak: Economic Freedom 2017

Bunun yanı sıra, teknolojiyi hazır olma durumunda, 2,8 ile 115.sırada; pazar payında 120.sırada 2,7 ile, sanayinin temelini oluşturan yenilikçilik de ise 3,3 ile 63.sırada yer almaktadır. 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Tacikistan Dünya sıralamasında 109.sırada 58.2 puanla bulunmaktadır.

3 Türkiye

Dünya Ekonomik Forumu 2015-2016 verilerine göre Dünya geliri içerisinde %1,4'lük katkı sağlayan Türkiye 77 milyon 700 bin nüfusuyla; 733 milyar 6 milyon dolarlık GSYİH ile 9437 dolar kişi başına düşen geliriyle, global rekabet edilebilirlik endeksinde 1-7 arasında ölçeklendirilen skalada 4,4 ile 51.sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra, teknolojiyi hazır olma durumunda, 4,1 ile 64.sırada; pazar payında 16.sırada 5,4 ile, sanayinin temelini oluşturan yenilikçilik de ise 3,4 ile 60.sırada yer almaktadır. 2017 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde Türkiye; dünya sıralamasında 60.sırada 65.2 puanla bulunmaktadır.

Hukuka Uygunluk	Kamu Büyüklüğü	Etkinlik Düzenlemeleri	Açık Piyasa
Mülkiyet Hakları 61,3	Hükümet Harcamaları 57,7	İş Özgürlükleri 64,3	Ticari Özgürlük 79,4
Hükümet Entegresi 40,7	Vergi Yüğü 75,5	İstihdam Özgürlüğü 48,5	Yatırım Özgürlüğü 75,0
Adalet Etkinlikleri 52,5	Mali Yapı 95,7	Parasal Özgürlük 72,2	Finansal Özgürlük 60,0

Tablo 7. Türkiye Ülkesi Kaynak: Economic Freedom 2017

Türkiye Sanayi Stratejisi'nin vizyonu, "Orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerde Afro-Avrasya'nın tasarım ve üretim üssü olmak" şeklinde belirlenmiştir. Bu vizyon doğrultusunda, 2015-2018 dönemini kapsayan Türkiye Sanayi Stratejisi'nin genel amacı ise "Türk sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek katma değerli ve ileri teknoloji ürünlerin üretildiği, nitelikli işgücüne sahip ve aynı zamanda çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümünü hızlandırmak" olarak belirlenmiştir.

Şekil 1. Türkiye Sanayi Stratejisi'nin vizyonu **Kaynak:** T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2015

Uygulanacak sanayi stratejisinin odağında, bu üç temel stratejik hedef doğrultusunda yapısal dönüşümü desteklemek yer almaktadır: Hedef 1: Sanayide bilgi ve teknolojiye dayalı yüksek katma değerli yerli üretimin geliştirilmesi Hedef 2: Kaynakların etkin kullanıldığı, daha yeşil ve rekabetçi sanayi yapısına dönüşümün sağlanması Hedef 3: Sosyal ve bölgesel gelişmeye katkı sağlayan ve nitelikli işgücüne sahip sanayinin geliştirilmesi

Şekil 2. Türkiye Sanayi Politikaları **Kaynak:** T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2015

Politika 1: Bilim, teknoloji, Ar-Ge, yenilikçilik, verimlilik, sınai mülkiyet kültürüne yönelik

Politika 2: Sanayi altyapısı güçlendirilmesi

Politika 3: KOBİ'lerin finansmana erişim imkanları artırılması

Politika 4: Çevre Politikaları ve yeşil üretim

Politika 5: Yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesi

Politika 6: Uluslararası ticaret ve yatırım kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalar

Politika 7: Sanayide ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün istihdam edilmesi

Politika 8: Bölgesel gelişmeye katkı sağlamak üzere sanayi politikaları geliştirmek uygun sanayi iklimleri oluşturabilmek amacıyla öncelikli politik uygulamalar arasında sıralanmaktadır.

4 Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye'nin tarıma dayalı ithal ikameli sanayi anlayışından 1980 sonrası dönem boyunca, dış ticarete açık olan sektörlerin piyasa yapılarında bir değişiklik ortaya çıkmamış ve imalat sanayinin oligopol tekelleri korunurken ulusal ekonomi bütün resmi söylemin ve beklentilerin aksine ihracata yönelik olarak sanayileşmemiştir (Yeldan, Köse 1998). Bunu sağlamak için Avrasya ekonomilerinin de Türkiye ekonomisinde olduğu gibi yerel bir yatırım stratejisi, yerel çatışma yönetimi kurumlarını güçlendirme stratejisi üzerinde durulmalıdır (Rodrik, 2000). Her iki ekonomide de, önce verimlilik artışı sağlayıp daha etkin bir duruma getirmek için kaynakların verimsiz alanlardan daha verimli alanlara yönlendirilmelidir. Etkinliği artırmak için üretimi artırmalı dışsal rekabete açık olan firmalar rekabet edilebilir düzeye ulaşmaya kadar desteklenmelidir (Ehane 1995). Avrasya ve Türkiye ekonomisinin hem ekonomik özgürlükler endekslerinde hem de dünya ekonomisinin içinde paylarını arttırabilmek için değer ekonomisi tabanlı sanayide istikrarlı kalite düzeyi, güvenilirliği yüksek mamüller, tasarım değişikliği, yeni ürün sunma hızı, düşük fiyat, satış sonrası hizmet gibi rekabetçi önceliklere önem verilmelidir (TUSİAD 2001). Seçilmiş Avrasya Ekonomiyi ve sanayiye döviz kurunda istikrar iç talebi canlandıracak tedbirler, işletmelere finansal destek, yerli malların teşviki, tasarrufun Euroya transferi, ekonomik kararlarda reel sektör ile diyalog,

basının rolü ve sorumluluğu canlandırıcaktır (Kenanoğlu 2001). Bununla beraber seçilmiş Avrasya ülkeleri ve Türkiye'de kayıtlı ekonomi ve kayıtlı istihdam teşvik edilmeli kayıtdışı kayda alınmalı (Arıkan, 2001), belirsizlik durumu altında, teknolojik ve ekonomik tercihlerle piyasada rekabet sağlanmalıdır (Borras 1997). Avrasya Ekonomisi belirli alanlarda güçlü olsa da, sahip olduğu potansiyelin tamamını kullanamamakta; verimlilik, yaşam standardının yükseltilmesi ve istihdam yaratma konularında rakiplerinin gösterdiği performansı gösterememektedir. Seçilmiş Avrasya ülkelerindeki bu düşük performans sanayide düşük katma değeri ve düşük karlılığı, ayrıca gelişmiş ülkelere yönelik ihracatta azalışı da beraberinde getirmektedir. Tespit edilen bu düşük performansın sebepleri şu şekilde sıralanabilir; Ekonomik Özgürlükler endeksinde ve WEF ve IMF'nin göstergelerinde görüldüğü üzere; rekabet gücünün değişkenleri ekonominin dış ticarete ve yabancı yatırıma açılması, piyasalara düzenleyici standartların yerleşmesi, Bilgi teknolojisi altyapısının gelişmesi, Rekabet hukukunun etkin bir biçimde uygulanması, İletişim ile hava taşımacılığının geliştirilmesi gereklidir (DPT ÖİK, 2000, DPT ÖİK, 1988). Bununla beraber, vergi oranlarının yeniden düzenlenmesi: Türk Lirası yabancı paralar arası kurların doğru yönetimi. Meslek örgütlerinin ve sanayi kuruluşlarının yeniden yapılanması, her kuruluşun aynı zamanda bir Öğrenme Merkezi haline getirilmesi. Türkiye ve Avrasya Ekonomileri açısından DEİK raporlarında da belirtildiği gibi sık iş forumları düzenlemeleriyle yeniden operasyonel etkinlik ve benchmarking gibi en iyi mukayeseli karşılaştırmalar doğrultusunda güçlü bir strateji bağlamında vizyon, öz-değerler ve öz-niyet(misyon) belirlenmesi, özgün stratejiler tasarlanması, iş sahipleri ve yöneticilerin ufuklarının genişletilmesi. İnsan kaynağına yeni yaklaşım: Potansiyellerini ortaya çıkarmak, İşe ortak etmek, Beceri dokusunu geliştirmek), İşbirliği içinde rekabet için; Etik taahhütlerde bulunulması, Rekabet öncesi konularda işbirliği çağrılarının yapılması, Dış rekabete karşı dayanışma, Danışmanlık kurumundan daha etkili olarak yararlanılması (İSO 2001).Türkiye bir yandan insangücü kaynaklarını artırırken bir yandan da ileri teknoloji alanlarına yatırımla uç ürünler üretimini desteklemeli ve böylece katma değeri yüksek ürünler üretimine doğru sanayi tabanını değiştirmelidir. Bunu da yabancı sermaye kanalı ile gerçekleştirebilir. Sanayide bölgesel yoğunlaşmaları önlemek için sanayinin yeniden yapılanması ve yatırımların coğrafi dağılımının yeniden değerlendirilmesi, sanayi planlarının yapılması ve iç göçlerin önlenmesi için yeni oluşumlara fırsat verilerek geri kalmış bölgelerde alt yapıların kamu tarafından karşılanması yararlı olacaktır. Yeni piyasa koşullarının rekabetçi olmasına özen gösterilmeli, yeni bin yılda önemi daha da artacak olan bilgi iletişim teknolojilerinden internet özümsemelidir. Bir yandan sınai üretimin verimliliği ve rekabet gücünü artıran teknolojik gelişme ve yenilikler izlenirken, öte yandan gelir dağılımını düzeltici politikalar uygulanmalı verimlilik artışından geniş toplum birimleri yararlanmalıdır. Öğretim kurum müfredatlarında her sektörde, her kademede özellikle ara insan gücü kademesinde eğitimi, ülke genelinde çeşitli bakanlık kurum ve kuruluşlar ile kişiler tarafından yürütülen verimlilik çalışmaları arasında koordinasyon sağlanmalı, verimlilik düzeyinin artırılmasına yönelik nitelik ve nicelikte teknik personel yetiştirilerek istihdam edilecek yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu birim ve kurumlar desteklenmelidir. Ölçek ekonomileri ve artan rekabet verimlilik ve uzmanlaşma açısından önemlidir. İstikrarlı bir tempo ile arttırılan sınai üretiminin verimliliği rekabet etme olanağını arttıracaktır. İşgücü piyasasına yönelik sendikal hak ihlallerini önlemek için caydırıcı yaptırımlar getirilmeli, işçi sağlığı ve güvenliği iyileştirilmeli, haftalık çalışma süresi AB ortalamasına indirilmeli, işgücü gelirleri üzerindeki vergi ve fon baskısı azaltılmalı, işsizliği minimize edici yatırım politikaları benimsenmelidir. Ulusal kalite altyapısı geliştirilmeli, ISO 9000 dışındaki sertifikasyon hizmeti özendirilmeli, Tıp onayı sistemi günün şartlarına uyarlanmalı, kapsamlı bir metroloji mevzuatı hazırlanmalıdır. Çevre dostu teknolojilere çevre koruma kaynaklı üretimler teşvik edilmelidir. Ulusal bir tasarım politikasıyla ülkenin uzun dönemli ekonomik ve endüstriyel gelişme stratejileri belirlenmeli ve yeni markalar geliştirilmelidir. Hukuki altyapı kurumsal altyapı, finans yapısı, temiz üretim uygulamaları gibi hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır. Sanayicimize yatırım heyecanını yeniden kazandıran önlemler alınmalıdır. Vergi, sosyal sigorta yüklerinin hafifletilmesi, enerji ve diğer girdilerde indirim yapılması, diğer ülkeler karşısında fırsat eşitliği ve rekabet gücü yakalamaya yönelik ekonomik ve sosyal standartlar yükseltilmelidir (Küçük 2002). Sanayici ithalatında gümrük müşavirlerine ödenen bedellerin indirilmelidir (Bilgi, 2001). Ticari reform olarak da daha rekabetçi piyasalar, yerli firmaların korunması firmaların davranış ve performanslarındaki değişiklik. Seçici nitelikteki bir sanayileşme politikası, ihracata yönelecek sanayilerin esnek, sermaye, teknoloji, kapasite ve kuruluş yeri gibi temel ekonomik özellikleri yönünden planlı olmalıdır. Bunlardan ülkenin ekonomik koşullarına en uygun olanlar seçilmeli ve belirli bir olgunluk düzeyine ulaşıncaya kadar da dış piyasanın rekabetinden korunmalıdır (Borataş,1993). Bölgesel yardımlar; sorunların yapısına göre yardımlarda tavan sınırlaması, şeffaflık, bölgesel özellik, karşılıklı sektörel etkileşim, yardımların işlenmesi gözönünde tutulmalıdır. Yardım programlarının coğrafi sınır belli bir noktaya birikmesi, nitelik ve yoğunluk açısından hazırlanmalıdır (Hendriksen, 1989).Türk ürünlerinin yurtdışında markalaşması, tanıtım ve tutundurması ile Türk malı imajının yerleştirilmesine yönelik faaliyetlerin desteklenmesi, dahilinde işleme rejimi, Eximbank kredileri, Gümrük vergisi ve toplu konut fonu istisnası, yatırım indirimi, ithal ve yerli makine ve teçhizat KDV istisnası, vergi resim ve harç istisnası, bina inşaat harcı istisnası, fon kaynaklı kredi, enerji desteği, arsa tahsis, çevresel sorunların çözümüne yönelik altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi sanayi için kullanma ve içme su sistemlerinin geliştirilmesi, iletişim olanaklarının geliştirilmesi, bürokrasinin azaltılması, ölçeksel ve mekansal boyut, yerel yönetimlerin sanayi işletmelerine bakış açısının geliştirilmesi özetle; mali teşvik, yatırım teşviki ve dolaylı teşviklerde ihracata dayalı sanayi alanındaki devlet yardımları rekabet gücünü arttıracaktır (DPT, 2000).

Teknoloji yeteneğinin yükseltilmesi, ARGE'nin ve inovasyon kültürünün sanayiye yaygınlaştırılması ve bu amaçla kamunun uluslararası ölçekte kaynak ayırarak özendirmesi de rekabet gücünü artırıcı politikalar arasındadır. İhracatın sürükleyici rol oynadığı Endüstriyel kalkınma stratejisi. Dünya piyasa fiyatlarıyla serbest ithalat, ihracata dayalı endüstrileri teşvik edici mali piyasalar, pazarlama ve teknolojiye dayalı enformasyon sistemi, stratejik koordinasyon kalkınma stratejilerinin önemli aşamaları olmalıdır (İslatince 1998).

Kaynakça

- Arıkan, N. 2001. "Türk Ekonomisi ve Sanayi: Nasıl Canlanır? *ISO Ekim*, Sayı 427, İstanbul
- Bilgin, Ö.İ. 2002. "Türk Ekonomisi ve Sanayi: Nasıl Canlanır? *ISO Ekim*, Sayı 427, İstanbul
- Boratav K. 1984. "Türkiye'de Sanayileşmenin Yeni Boyutları ve KİT'ler" Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Borrus M., François B. 1997. "Why Competition is Necessary" US Information Technology Office (USİTO), *Beijing*, China September 24-25
- Demir İ.1986, "Teknolojik Gelişme ve Türkiye'nin Teknolojik Meseleleri", *DPT*,Ankara
- DPT, 2000. "Sanayi Politikaları" ÖİK Raporu, Rekabet Gücünün Arttırılması, Alt Komisyonu Raporu, *DPT Yayını*: No: 2529, Ankara
- DPT, 2000. "Sanayi Politikaları" ÖİK Raporu, Rekabet Gücünün Arttırılması, Alt Komisyonu Raporu, Sanayinin Gelişme Perspektifi Alt Komisyonu Raporu
- DPT, 1988. "Türk Sanayinin AT Sanayii Karşısında Rekabet İmkanları ÖİK Raporu, DPT Yayını No: 2141, Ankara
- Ehani E. & Jayarah C. 1995. "Trade Reform Efficiency and Growth", The World Bank. Eastern Africa Department Country Operations Division, March 1995, *Policy Research Working Paper* 1438
- Henriksen S. 1992. "Sanayide Devlet Yardımları ve Teşvikler" *İSO Yayını*, Yenilik Basımevi, İstanbul
- Ishac D. & Michael W. 1997. "How International Exchange, Technology, and Institutions Affect Workers *The World Bank Economic Review* Volume 11, January Number 1
- İlkin A.1983, 'Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi, *İstanbul Üniversitesi Yayını* No:3175, İstanbul
- İslatince H. 1998."Güney Kore'de Uygulanan Sanayileşme Stratejisinin Analizi" *A.Ü. İİBF. Dergisi***14(1-2)**
- Kızılot Ş.2001. "2002 Yılı Bütçesi, Yapısı ve Öneriler" İşveren Dergisi, *TİSK Yayını*,**11(2)**, Kasım Ankara
- Küçük, 2002. "Türk Sanayi ve Ekonomisinin 2002 Yılı Beklentileri" İSO Yayın No: 430, Ocak İstanbul, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/7kwq0+Turkiye_Sanayi_Strateji_Belgesi_.pdf
- Rodrik D. 2000. "Yeni Küresel Ekonomi ve Gelişmekte olan Ülkeler" Sabah Kitapları107, İstanbul
- TEPAV, 2007. Türkiye'nin Rekabet Gücü için Sanayi Politikası, Ankara. Türel, Oktar (2008), "Türkiye'de Sanayi Politikalarının Dünü ve Bugünü", http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/TurelJan08.pdf
- TUBİTAK, 2017. <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1501-tubitak-sanayi-ar-ge-projeleri-destekleme-programi>
- TUSİAD, 2001. "Rekabet Stratejileri ve En İyi Uygulamalar" Bölüm 1, s. 44.
- Economic Freedom, 2017, <http://www.heritage.org/index/country/azerbaijan>
- Economic Freedom, 2017a, <http://www.heritage.org/index/country/georgia>
- World Economic Forum,2017.<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-20152016/economies/#economy=AZE>
- World Economic Forum, 2017a,<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-20152016/economies/#economy=GEO>
- Yeldan E, & Köse H. A. 1998 "Dışa Açılım Sürecinin Dinamikleri" Toplam Bilim Dergisi,İstanbul
- T.C. Bakü Ticaret Müşavirliği, http://businesscontract.gehttp://www.inform.kz/en/imf-ups-forecast-for-kazakhstan-gdpgrowth_a2997749
- Kazianform, 2017, http://www.kazinform.kz/en/kazakhstan-s-export-down-in-2016_a2996804
- Economic Freedom, 2017b, <http://www.heritage.org/index/country/kazakhstan>
- Economic Freedom, 2017c, <http://www.heritage.org/index/country/kyrgyzrepublic>
- Economic Freedom, 2017d, <http://www.heritage.org/index/country/uzbekistan>
- Economic Freedom, 2017e, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=TJK>
- Economic Freedom, 2017f, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=TUR>
- T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2015, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/7kwq0+Turkiye_Sanayi_Strateji_Belgesi_.pdf